

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Jonstoni Historia Naturalis

Ioannis Ionstoni|| Theatrvm|| Vniversale Omnivm|| Animalivm||
Qvadrpedvm

Jonston, Jan

Heilbrunna, MDCCLV.

VD18 90528808

Caput VI. De Cordylo quadrupede, et aliis quibusdam lacertis.

urn:nbn:de:gbv:45:1-10966

De Cordylo quadrupede, et aliis quibusdam lacertis.

Ambrosin. De Di- git. Ovip. l. 1. c. 12.

De Cordylo haec Ambrosinus habet. Haec lacertae species Cordyli nomine fortassis insignitur, quoniam Cordyli piscis figuram aliqua ex parte praesentet. Alioquin a nonnullis recentioribus *crocodilus terrestris* appellatur, cum tamen scincus verus, crocodilus terrestris Antiquorum fuerit. Nuperi quidam hoc animal *caudi verberam* nominant, quoniam continua caudae agitatione diverberet. Graeci ad imitationem latini vocabuli *Uromastigen* dicerent. Bellonius praedictam lacertae speciem depingit, et crocodilum terrestrem nuncupat, quoniam primo aspectu crocodilo Nilotico assimilatur. Verum postea ab ipso discrepare asseverat, quia hoc animal caudam in modum clavae tuberculis eminentioribus asperam gerat. Quapropter corpora, quibus adpropinquat, atrocissime diverberare dicitur. Hinc caudi verberae nomen sibi vindicavit. An vero habeat branchias, quemadmodum scribit Bellonius, et confirmat Rondeletius, non facile potest exponi. Siquidem in exuviis huius bestiae, quae in publico Musaeo adhuc servantur, duo tantum foramina secus rictum observantur. Quarum meminit Bouffuetus his carminibus:

Cordylus effigie hic talis depingitur ipsa,

Qualis, et in terris, et fere degit aquis.

Inter quadrupedes rimam unam, si ve foramen

Post oris rictum, respice, solus habet.

An vero istae rimae, vel foramina sint illa, quae sub branchiis esse solent, aliis considerandum relinquimus, et ad clariorem huius animalis descriptionem accedemus. Thomas enim Erastus Helvetius Medicus et Philosophus insignis, describit hoc animal crocodilo simile, minus tamen, et inferius *labrum* movens, figura *capitis*, et *oris* testudini respondens, cum brevi collo, et in parte inferiori tumido. *Pedes* habet quatuor quinque digitis more lacertarum distinctos. Reliquum corpus non squamigerum, sed pelle duriuscula, instar corii serpentis vestitum, *cauda* illi inest rotunda, in circulos quosdam squamatim divisa, modo ferae inexplicabili. *Squamae* sunt durissimae, videnturque ossae, et quasi quadrangulae, cavae parum sunt, ut caudam rotundam efficiant. Alioquin tamquam tegulae, quae domorum culmina cooperiunt, simul iunguntur, extremitas cuiuslibet squamae in spinam acutissimam desinit. Amplius tales *squamae* pelliculae, flavescentes seu pallentes instar cornu videntur. *Venter* huius animantis magis, quam in crocodilo tumescit. *Tergus* denique latum, et quodammodo planum est, ut in icone licet conspici. Quid, si hoc animal *phattages Indicus* sit Aeliani? hic enim auctor prodidit in regionibus Indicis nasci bestiam, crocodili terrestris speciem gerentem, cuius pellem asperam ad dissecandum adhibent.

* * *

De Chamaeleonte.

Ambrosin.
de Digit.
quadrup.
l. 1. c. 14.
Nomen.

descriptio.
Plin. H. N.
l. 8. c. 33.

Arist. Hist.
A. l. 7. c. 11
Theophr.
de mutan-
tib. colo-
rem.

De Chamaeleontis ethymo, quae vox parvum leonem significat, nihil occurrit, praeter hoc, ridiculum nimis esse lisdorum, qui a camelo et leone deducit, et recentiores Barbaros, *Gamaleonem*, *Zamaleonem*, *Hamaleonem*, et *Maleonem* eundem vocare. In *descriptio*ne variant auctores, tam antiqui, quam recentiores. Plinium si sequimur, figura et magnitudine esset lacertae, nisi *crura* essent erecta et excelsiora. *Latera* ventri iunguntur, ut piscibus, et spina simili modo. Eminent *rostrum*, ut in porco haud absimile fuillo, *cauda* praelonga in tenuitatem desinens, et implicans se viperinis orbibus, *ungues* adunci, *corpus* asperum ceu crocodilo, *oculi* in recessu cavo, tenui discrimine praegrandes, et corpori concolores. *Caro* in capite et maxillis et ad commissuram caudae admodum exigua, nec alibi toto corpore. *Sanguis* in corde et circa oculos tantum. Viscera sine splene. Idem fere apud Aristotelem invenies. Theophrastus addit, parum abesse, quin pulmo totum corpus impleat. Aristoteles vero, lacertam plane repraesentare, et rostrum simiae porcariae habere. *Ambrosinus* ita hoc animal descripsit. Primitus inquit, si caput meditemur, a medio capite retrorsum ossea pars triquetra eminent, reliqua pars antrorsum colligitur cava, et quasi canaliculata, eminentibus utrinque osseis marginibus asperis, et leviter ferratis. *Oculi* in cavo recessu praegrandes, et colori concolores conduntur, cuius pupilla non movetur, sed animal totius oculi motu circumspicit, ore semper hiante, linguam habet longam et terrestri lumbrico similem, in cuius extremitate spongiosus quidam et glutinosus nodus existit. Ideo Iohannes Laudius, referente Scaligero, huic animali adsignat *linguam* palmi longitudine, et quidamquam

acetabulum in summa ipsius parte cum mucro, quo praedam cito tollit. *Dentium* et *gingivarum* loco, os quoddam continuum et ferratum habet, nec non superius labium brevius. *Gula* atque *arteria* ex mente Aristotelis in eodem situ, ut in lacerta est. *Pulmo* in comparatione ad molem corporis illi inest maximus. *Cor* habet magnitudine cordis muris domestici, *hepatis* lobos duos, quorum sinister est maior, *folliculus fellis* granum hordeaceum aemulans, sinistro iecoris lobo adhaeret. Denique *intestina* omnia interaneis lacertae similia esse prodit Aristoteles. *Crura* postea illi insunt recta et longiora, quam lacertae, quamvis inflexus sit similis. Demum pedes anteriores a posterioribus valde discrepantes Natura huic animali concessit. Etenim teste Bellonio, priores pedes ternos digitos intra, binos extra, posteriores vero ternos extra et binos extra possident. Itaque ex Gesnero longitudo huius animalis a summo rostro ad initium caudae septem, vel octo digitorum est. Altitudo digitorum quinque, medius locus inter imum ventrem, et summum dorsus flexus costarum continet circiter sedecim. Et demum maculis distinctus, ut pardus conspicitur. At paullo aliter de quibusdam *Gassendus*. Sunt enim secundum hunc Chamaeleoni *dentes* eleganter dispositi. Unicum *intestinum* non circumvolutionibus, sed curvaturis solum productum. *Excrementum* satis liquidum, nisi qua parte ad anum accedit. *Hepar* bifidum, et ex gibba parte quidem sanguinem in cor auriculatum infundens, at non superstitite ascendente descendente caudice venae, quippe aliunde non porta modo nuncupata, in intestinum, sed venae quoque aliae, ad caeteras partes directe procedunt. *Pulmo* inflatus abiit, inquit, in membranam tenuissimam, toti anima-

Gassend.
in vita Pei-
rescii l. 5.
p. 325.